

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ОБЛІКУ
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ**

Зінкевич Ірина Василівна

**ОБЛІК І АУДИТ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ
ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 071– Облік і оподаткування

Дипломна робота за ступенем освіти «магістр»

Студентка групи ОПДм-21
Зінкевич І.В.

Науковий керівник
к.е.н., доцент
Фаріон В. Я.

Дипломну роботу допущено до захисту:

« ____ » _____ 2019 р.

В.о. зав. кафедри обліку і оподаткування
к.е.н., доцент
Починок Н.В. _____

ТЕРНОПІЛЬ – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВ	3
1.1. Сутність поняття «зобов'язання» та особливості їх оцінки	3
1.2. Сучасні підходи до класифікації поточних зобов'язань	8
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВ	11
2.1. Облік короткострокових зобов'язань за розрахунками з банками та зобов'язань забезпечених векселями	11
2.2. Методика обліку зобов'язань за розрахунками з постачальниками та за податками.....	16
2.3. Методика обліку зобов'язань за розрахунками з учасниками та інших поточних зобов'язань.....	27
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА АУДИТ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВ	34
3.1. Мета, завдання і джерела інформації аудиту поточних зобов'язань.....	34
3.2. Аудит поточних зобов'язань підприємств	36
ВИСНОВКИ	Ошибка! Закладка не определена.
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	42

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутність поняття «зобов'язання» та особливості їх оцінки

Сучасні умови господарювання породжують об'єктивну необхідність використання суб'єктами господарювання крім власного капіталу ще й залученого. Залучений із зовнішніх джерел капітал, має назву зобов'язання. Як наслідок, зобов'язання можна розглядати як джерело господарських засобів.

Господарська діяльність підприємств зумовлює виникнення значної кількості зобов'язань. Зобов'язання є важливою частиною пасивів підприємства, оскільки за їх допомогою формується значна частина активів. Наявність зобов'язань вважається нормальним станом для діяльності будь-якого діючого підприємства, оскільки вони являються основою взаємозв'язків між суб'єктами господарювання. Для управління підприємством адміністративний персонал повинен володіти достовірною і достатньою мірою аналітичною інформацією про види та суми зобов'язань, оскільки останні суттєво впливають на ліквідність і фінансову стійкість суб'єкта господарювання. Користувачі інформації, яку надає бухгалтерський облік, також мають бути впевнені, що всі зобов'язання підприємства правильно визначено, оцінено і внесено до звітності відповідно до принципу повного висвітлення інформації.

Формування поглядів на категорію зобов'язання пройшло довгий і складний шлях. В різні епохи дана категорія змінювалось та вдосконалювалась. Протягом XV – XX ст. сформувались два окремі наукові напрями в бухгалтерському обліку: економічний та юридичний. Якщо юридичне трактування зобов'язань зародилось ще в XVIII ст., то економічне їх розуміння відноситься до початку XIX ст.

Розглянемо трактування терміна «зобов'язання» в економічній літературі. Так, С.Ф.Голов, В.Ф.Палій, Д.Стоун, Л.В.Чижевська, А.Шеремет, розглядають

зобов'язання як складову частину пасивів підприємства. Це є традиційний підхід до зобов'язання, обумовлений основним бухгалтерським рівнянням: $\text{Актив} = \text{Власний капітал} + \text{Зобов'язання}$.

Гетьман В.Г. ототожнює зобов'язання із залученим капіталом, і під останнім пропонує розуміти зобов'язання (борги) даного підприємства перед іншими організаціями і особами [76, с. 16].

У вітчизняному бухгалтерському обліку визначення зобов'язань подано у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [47]. Відповідно до даного стандарту, зобов'язання – це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [47].

При цьому слід відмітити, що практично таке ж визначення зобов'язань дається й у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [60]. Відмінність полягає лише в тому, що у Законі використовується словосполучення «...що виникла ..», а у стандарті «.. яка виникла».

Отже, враховуючи вищевикладене стосовно характеристики кредиторської заборгованості та зобов'язань, зроблено висновок, що кредиторська заборгованість є одним з видів зобов'язань, оскільки такі види зобов'язань, як гарантійні зобов'язання, забезпечення виплат відпусток, пенсійне забезпечення та інші види забезпечень, відстрочені податкові зобов'язання не підлягають під визначення кредиторської заборгованості. Хоча сутність таких розрахунків відома, але кредитор може бути не ідентифікований до моменту проведення погашення боргу і взагалі ці зобов'язання можуть бути не погашені, якщо в цьому не буде потреби. У той же час ці об'єкти обліку відповідають визначенню зобов'язань, що наведені у міжнародних та національних стандартах бухгалтерського обліку.

Зобов'язання у сучасних умовах, з одного боку, сприяють розвитку підприємства, а з іншого, – є чинником економічного ризику його діяльності. Використовуючи комерційний кредит, підприємство може швидше і

масштабніше реалізувати свої цілі, підвищити ефективність фінансової діяльності. Однак недоцільне зростання зобов'язань може призвести до зростання економічної залежності від кредиторів і в найбільш гіршому варіанті – банкрутством.

Що ж стосується оцінки зобов'язань, то слід перш за все дослідити, що саме розуміється під останньою.

Огляд економічної літератури свідчить про те, що вчені продовжують тлумачити оцінку як складову методу бухгалтерського обліку. При цьому основний наголос робиться на тому, що оцінка – це вираз у грошовій формі майна підприємства з метою узагальнення даних у бухгалтерському обліку та звітності. М.В. Кужельний називає оцінку не тільки складовою бухгалтерського обліку, а й його діючою контролюючою функцією фінансового стану [34].

Досить ґрунтовним, на наш погляд, є визначення, яке дає Я. В. Соколов: «Оцінка – це спосіб вираження господарських засобів в узагальнюючому грошовому вимірнику. Вона здійснюється з метою реалізації принципу квантифікації – кількісного вираження якісних характеристик об'єктів обліку» [68, с. 124]. Таким чином, оцінка, на нашу думку, є способом вираження в узагальнюючому грошовому вимірнику наявності та руху майна, капіталу та зобов'язань.

Згідно з П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» облікова оцінка – це попередня оцінка, яка використовується підприємством з метою розподілу витрат і доходів між відповідними звітними періодами [55].

Водночас, у міжнародній практиці використовують такі види оцінки, що відображені на рисунку 1.1.

Рис.1.1. Класифікація видів оцінки зобов'язань

Таким чином бачимо, що відповідно до міжнародних стандартів, зобов'язання можуть оцінюватися за однією з п'ятиох видів вартості: історичною, поточною, справедливою, вартістю реалізації та теперішньою.

Разом з тим, найчастіше основою оцінки, яку використовують підприємства для складання фінансових звітів, є історична собівартість. Вона, як правило, комбінується з іншими видами оцінки. Деякі суб'єкти господарювання використовують як основу поточну собівартість у відповідь на нездатність облікової моделі історичної собівартості відображати вплив зміни

цін на немонетарні активи.

Що стосується визначення теперішньої вартості то вона залежить від умов та виду зобов'язань й базується на концепції теперішньої вартості грошей, а отже, з урахуванням зміни вартості грошей у часі. За теперішньою вартістю оцінюються довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, а саме: суми довгострокових кредитів; облігаційні позики; довгострокові відсоткові векселі; платежі за довгостроковою орендою; позики небанківських фінансово-кредитних установ.

Далі дослідимо підходи до оцінки поточних зобов'язань в розрізі їх видів.

Зобов'язання перед бюджетом слід оцінювати за сумою погашення. Оскільки вчасно не сплачені податки призводять до виникнення пені та застосування штрафних санкцій до підприємства – платника податку, які необхідно відображати в обліку збільшенням інших витрат операційної діяльності.

Щодо розрахунків з учасниками, то можна зазначити наступне. Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» поточні зобов'язання за розрахунками з учасниками оцінюються за сумою заборгованості підприємства його учасникам, пов'язаною з розподілом прибутку і формуванням статутного капіталу [47].

Що стосується забезпечень, то їх суму визначають за обліковою оцінкою ресурсів, які необхідні для погашення відповідного зобов'язання на дату балансу, за мінусом суми очікуваного відшкодування. Забезпечення довгострокових зобов'язань визнаються у сумі їх теперішньої вартості. Непередбачені зобов'язання відображають на позабалансових рахунках підприємства за обліковою оцінкою.

Доходи майбутніх періодів оцінюють за справедливою вартістю активів, що отримані або підлягають отриманню.

Оцінку поточних зобов'язань за справедливою вартістю, а саме за методом дисконтування, доцільно використовувати у випадках надання знижки кредиторами на вартість відвантажених товарів, наданих робіт, послуг або у

випадках зниження реальності стягнення поточних зобов'язань.

1.2. Сучасні підходи до класифікації поточних зобов'язань

Для організації обліку та аналізу зобов'язань не можна не помітити наявності широкого спектру їх видів, тому важливе місце займає їх класифікація.

В підручниках з бухгалтерського обліку вітчизняними науковцями Ф.Ф. Бутинець [11, с.340], О.В. Лишилєнко [37, 422-443], М.С. Пушкар [61, с.504] зобов'язання розглядають згідно вимог Національних Положень (Стандартів) бухгалтерського обліку, тобто довгострокові, поточні, забезпечення та непередбачені зобов'язання.

Окрім цього, залежно від підстави виникнення Ф. Ф. Бутинець виділяє зобов'язання договірні, які постають з угоди, домовленості сторін, та позадоговірні, що виникають незалежно від волі учасників угоди [11].

З точки зору договірних відносин Биков А.Г. пропонує розділяти зобов'язання на три групи, що виникають при виконанні договорів, які опосередковують: майнові відносини; організаційні (планово-організаційні) відносини; комплекс майнових та організаційних відносин [13].

Лаптев В.В. також поділяє господарські зобов'язання на три групи. До першої з них відносить зобов'язання, що складаються при здійсненні підприємницької діяльності, до другої - які виникають при її регулюванні (необхідні для створення оптимального балансу між інтересами держави та комерційних структур), і до третьої - внутрішньогосподарські зобов'язання (форма внутрішніх зобов'язань у вигляді угоди сторін) [36].

Отже, вивчивши вищенаведені варіанти класифікації зобов'язань, пропонуємо доповнити їх наступними класифікаційними ознаками. Залежно від правової природи слід розрізняти договірні, не договірні та потенційні зобов'язання. Такий підхід дає можливість оцінити чи носить зобов'язання

юридичну силу, яку відповідальність несе суб'єкт господарювання в рамках конкретного договору, чи слід його відображати в балансі. Якщо зобов'язання лише потенційне, підприємство розкриває інформацію про нього лише в примітках до фінансових звітів.

Окрім цього, слід також зазначити, що у зарубіжній економічній літературі з питань бухгалтерського обліку також спостерігається прихильність до загальноприйнятої класифікації зобов'язань на довгострокові та короткострокові (поточні) [14; 74]. Тобто, класифікація поточних зобов'язань також мало чим відрізняється у вітчизняному обліку від класифікації зарубіжних країн. Різниця більше спостерігається у назві видів поточної заборгованості та конкретизації окремих видів зобов'язань.

Що ж стосується відображення інформації про поточні зобов'язання на рахунках бухгалтерського обліку, то, відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків передбачено окремий 6-й клас Плану рахунків.

Разом з тим, досить часто, на практиці, можна простежити скорочення кількості рахунків для відображення поточних зобов'язань підприємства.

У зв'язку із цим відмітимо, що на нашу думку, оптимальна кількість рахунків для їх відображення залежить від:

- виду зобов'язань (кредит, розрахунки з постачальниками, за податками, з оплати праці, зі страхування, з учасниками тощо);
- виду розрахунків за зобов'язаннями (передоплата, аванс, оплата після одержання товарів, робіт, послуг, вексель);
- видів контрагентів (вітчизняні та іноземні);
- системи оподаткування, на якій перебуває підприємство;
- переліку внесків на соціальне страхування;
- видів заробітної плати (основна, додаткова, інші заохочувальні виплати, депонована заробітна плата).

Отже, враховуючи вищезазначені критерії оптимальної кількості рахунків, доцільно в рамках облікової політики підприємства розробити

робочий план рахунків.

Окрім цього, слід також відмітити, що зобов'язання необхідно класифікувати як з юридичної, так і з бухгалтерської сторони. Кожна із наведених класифікацій доповнює один одного і дає можливість більш глибоко вивчити суть зобов'язань, що дозволить правильно і достовірно відобразити зобов'язання в обліку, а також уникнути помилок і порушень.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Облік короткострокових зобов'язань за розрахунками з банками та зобов'язань забезпечених векселями

Більшу частину грошових коштів підприємство отримує від продажу товарів, робіт і послуг, які воно виробляє та надає. Оскільки ці кошти підприємство заробляє самостійно, вони називаються внутрішніми джерелами фінансування. Однак досить часто, власних джерел недостатньо підприємству для здійснення нормальної роботи. У зв'язку із цим підприємство необхідні кошти бере ззовні, переважно в борг. До таких запозичень і належить кредити.

«Кредит - це форма прояву кредитних відносин, форма руху позичкового капіталу» [25, с. 16], це сукупність відповідних економічних відносин між кредитором та позичальником з приводу поворотного руху вартості» [2, с. 104].

Слід пам'ятати, що кредитні взаємовідносини між позичальником та кредитною установою регламентуються на підставі укладання в письмовій формі кредитних угод. Для оформлення останніх позичальник зобов'язати подати у банк значну кількість документів.

У разі необхідності позичальник подає (до ухвалення рішення про надання кредиту або в процесі подальшого контролю) внутрішні фінансові та управлінські звіти, звіт про рух грошових коштів, дані про дебіторську та кредиторську заборгованість, податкові та митні декларації, документи про оренду приміщень та інші.

Комерційні банки, виходячи з пріоритетів грошово-кредитної політики, власних інтересів та потреб позичальників, можуть застосовувати різні методи кредитування, які визначають форму позичкового рахунка, порядок видачі та погашення, методи контролю за цільовим використанням позики та засоби регулювання заборгованості. У світовій банківській практиці найбільш

поширеними методами кредитування є кредитна лінія, автоматично поновлюваний (револьверний) кредит, контокорент, овердрафт.

Розглянемо кожен складову обліку зобов'язань за кредитами більш детально. Так, одержаний кредит збільшує суму зобов'язань підприємства, однак при цьому для обліку основної суми при отриманні банківського кредиту істотними будуть лише три умови:

- валюта кредиту (гривня або іноземна валюта);
- строк, на який кредит надається;
- спосіб надання банківський рахунок, на який зараховується сума кредиту, механізм користування.

кредиту, механізм користування.

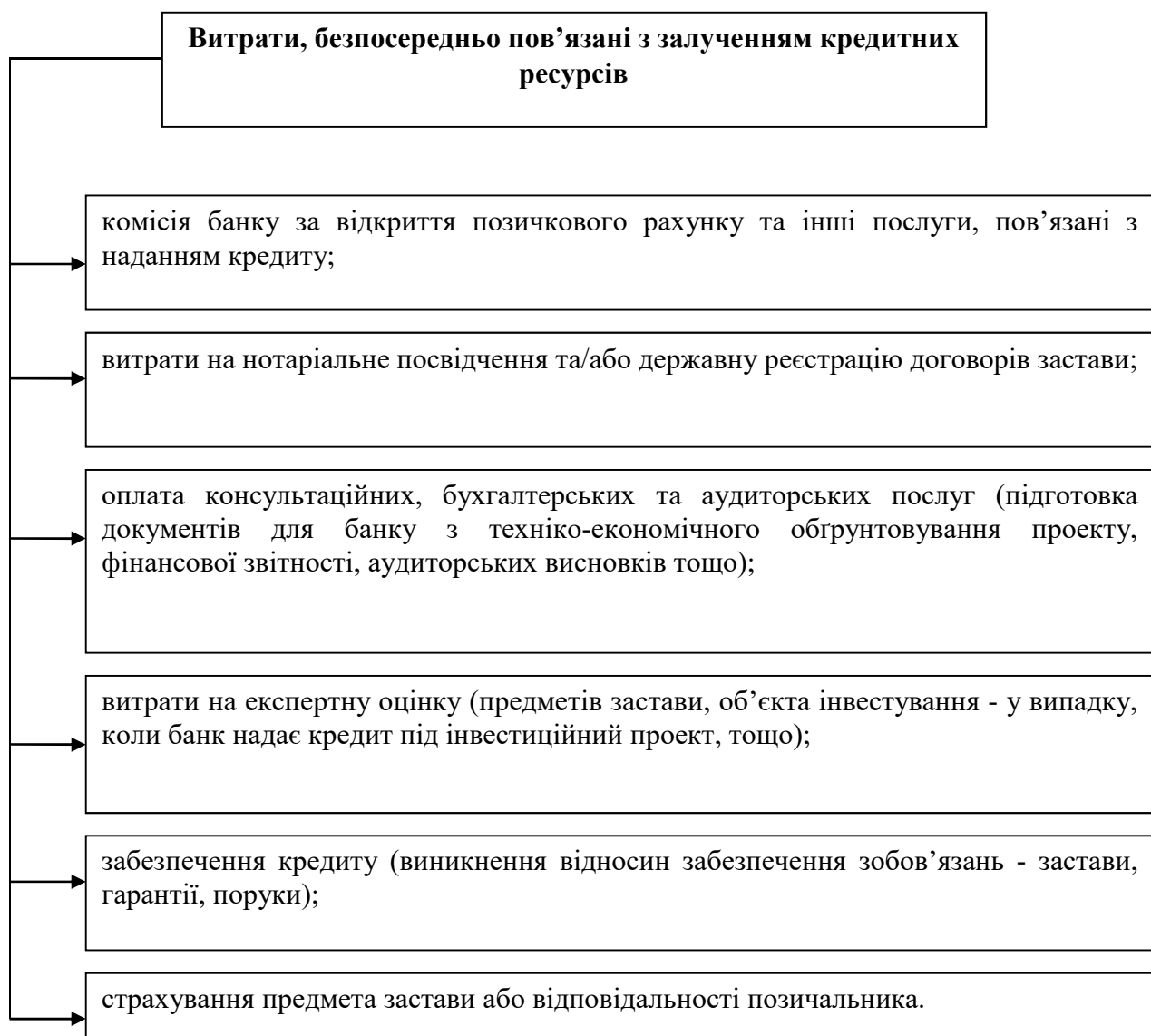

Рис. 2.1. Витрати підприємства, пов'язані із залученням кредиту

Важливість валюти і строку кредиту пояснюється існуванням розмежувань в рахунках обліку таких зобов'язань. Щодо способу надання кредиту, то він впливає, по-перше, на те, як буде обліковуватися кредит на етапі його надання (рахунок, на який зараховуються кошти), а по-друге, як буде відображатися в обліку витрачання цих коштів.

Що ж стосується особливостей відображення інформації про одержання та погашення короткострокових позик на рахунках бухгалтерського обліку, то відмітимо, що методика їх обліку відображена на рисунку 2.2.

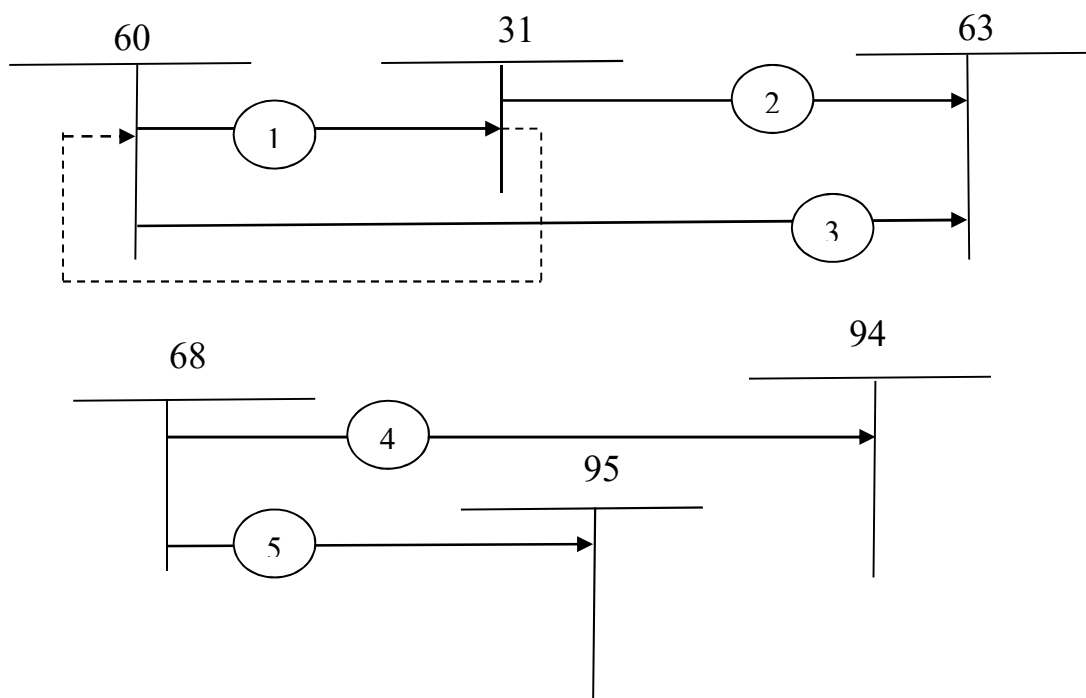

Рис. 2.2. Схема відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з короткостроковими кредитами

де:

- 1 – отримано короткотермінову позику;
- 2 – відображено витрачання кредиту, раніше зарахованого на спеціальний рахунок;
- 3 – погашено заборгованість перед постачальниками за рахунок відкриття
- 4 – нараховано пеню, за не своєчасне погашену суми кредиту;
- 5 – нараховано відсотки за користування кредитом.

Отже, підводячи підсумки обліку кредитів наданих банком, слід зазначити, що в сучасних умовах господарювання підприємства можуть залучати кошти не лише від банків, а й від інших небанківських фінансових установ. Однак План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій не передбачають для них бухгалтерських рахунків. Зазначимо, що окремі рахунки для інших (небанківських) кредитів передбачено лише у складі довгострокових зобов'язань. Що ж до поточних зобов'язань, то в їхньому складі аналогічні субрахунки відсутні. Структура рахунку 60 «Короткострокові позики» взагалі дозволяють обліковувати лише короткострокові банківські кредити, а також прострочені позики у розрізі валют.

Зважаючи на це, з метою достовірного відображення інформації про залучені кредити вважаємо за доцільне внести певні зміни до існуючого Плану рахунків, а саме змінити деякі назви рахунків та відображати кредити, отримані як від банків, так і небанківських фінансових установ.

Далі розглянемо особливості обліку зобов'язань забезпечених вексями.

В сучасних умовах фінансової кризи, коли має місце відсутність готівки, використання векселів на підприємствах стає актуальним.

Вексель – це один з важливих кредитно-розрахункових документів, який виконує функції платіжного документа і може використовуватись як інструмент для інкасування боргів.

Відповідно до ст. 14 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» вексель визначається як цінний папір, який посвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця або його наказ третій особі сплатити після настання строку платежу визначену суму власнику векся (векселедержателю).

За своєю суттю вексель є абстрактним борговим зобов'язанням. Його абстрактність полягає в тім, що він не обумовлений попереднім виконанням будь-яких договірних зобов'язань.

Векселі виписуються на спеціальному бланку. При цьому слід зазначити,

що вексельне право чітко обумовлює вексельні реквізити (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Обов'язкові реквізити векселя

Реквізити	Вид векселя	
	Простий	Переказний
1. Найменування – «вексель»	+	+
2. Звичайна і нічим не зумовлена обіцянка сплатити визначену суму грошей	+	
3. Звичайна і нічим не зумовлена пропозиція сплатити певну суму грошей		+
4. Термін платежу	+	+
5. Місце, в якому повинен відбутися платіж	+	+
6. Найменування того, кому або за наказом кого повинен відбутися платіж	+	+
7. Найменування платника		+
8. Дата і місце складання векселя	+	+
9. Підпис того, хто видає документ (векселедавця)	+	+

Всі перераховані реквізити є обов'язковими і слугують передумовою для вексельного обігу.

Слід також відмітити, що предметом вексельного зобов'язання можуть бути тільки гроші. Вексельне зобов'язання не може виражатися в якомусь майні, так як передача і погашення вексельного боргу не передбачена векселем. Якщо умови договору можна змінити в відповідності з інтересами сторін, вексель не допускає будь-яких змін, не передбачених вексельним законодавством, так як строго формальний.

Слід також відмітити, що у частини економістів, теоретиків і практиків, сформувалася неадекватна оцінка значущості комерційних векселів у господарському обороті. Це викликано низкою проблем з якими стикаються учасники вексельних угод. Наприклад, проблема негрошової оплати вексельного боргу, коли укладається угода про відступне, і зобов'язання за векселем погашаються передачею майна або виконанням робіт (наданням послуг). У разі використання в якості відступного самого векселя, це повинен бути тільки вексель третіх осіб.

Залучення коштів шляхом випуску власних векселів відображається у бухгалтерському обліку на рахунку 62 «Короткострокові векселі видані».

Схема відображення операцій із короткостроковими виданими векселями на рахунках бухгалтерського обліку відображена на рисунку 2.3

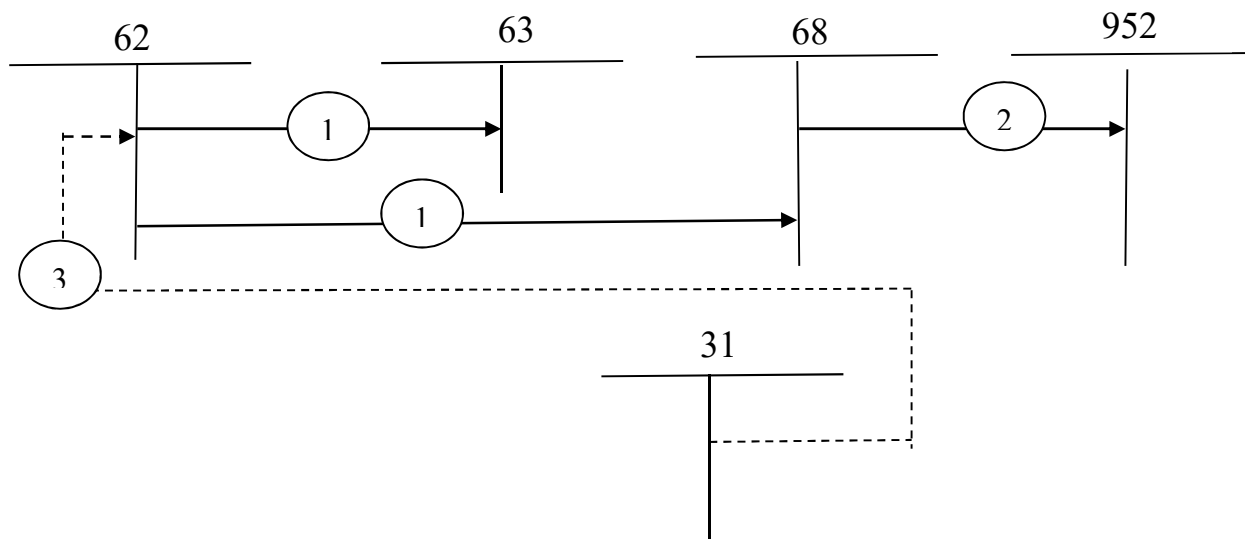

Рис. 2.3. Схема відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з короткостроковими векселями виданими

де:

- 1 – видано короткотерміновий вексель;
- 3 – нараховані відсотки за короткостроковим векселем;
- 3 – погашено зобов'язання за виданими векселями.

Разом з тим, слід також відмітити, що зобов'язання за виданими векселями можуть погашатися не лише за рахунок грошових коштів, але й на інших підставах, а саме: зарахуванням зустрічних вимог векселедавця і векселедержателя.

2.2. Методика обліку зобов'язань за розрахунками з постачальниками та за податками

Розрахункам з постачальниками і підрядниками стали приділяти багато уваги як в юридичній літературі, так і в законодавстві України. Розрахунки у своїй цілісності формують певну систему. Система розрахунків з постачальниками є складовою загальної національної грошової системи.

Процес придбання засобів виробництва є важливою передумовою для здійснення основної діяльності підприємства.

Центральним моментом обліку процесу постачання є облік розрахункових операцій з постачальниками та підрядниками.

Загалом, постачальники - це юридичні або фізичні особи, які здійснюють постачання товарно-матеріальних цінностей, надають послуги, виконують роботи тощо. Розрахунки з постачальниками здійснюються після відвантаження товарно-матеріальних цінностей (виконання робіт, надання послуг); одночасно з ними - за згодою організації або за її дорученням або ж - за передоплатою.

За економічним змістом розрахунки поділяють на дві основні групи: за товарними операціями (всі розрахунки між підприємствами і господарськими організаціями за реалізовану продукцію, виконані роботи, послуги і придбані матеріальні цінності та послуги); - за нетоварними операціями (відповідні платежі до бюджету; одержання і повернення банківських кредитів, сплата страхових платежів, розрахунки за претензіями, нестачами і крадіжками та різні інші розрахунки).

Облік розрахунків із постачальниками є найважливішою ділянкою бухгалтерської роботи, оскільки на цьому етапі формується основна частина доходів та грошових надходжень підприємств. Розрахунки - це операції, з одного боку, спрямовані на забезпечення підприємства сировиною, матеріалами, паливом, тарою, а з іншого - реалізацію готової продукції.

Слід також відмітити, що організація обліку процесу постачання на підприємствах має надзвичайно важливе значення та потребує неабиякої уваги. Маючи у своєму розпорядженні чітко організовану систему обліку та систему документообігу, менеджери мають можливість отримати необхідну їм інформацію про процес постачання та прийняти відповідні рішення щодо подальших процесів виробництва, збуту тощо.

Якщо на підприємстві не налагоджено документообіг розрахунків з постачальниками, тоді, як відмічає Т.О. Меліхова, управління взагалі неефективне, оскільки зростає ймовірність штрафних санкцій через

несвоєчасність сплати постачальникам або оприбуткування матеріалів, не контролюються дії матеріально відповідальних осіб, що загрожує інформаційній безпеці та знижує прибуток підприємства [41, с. 166]

Для обліку зобов'язань, що виникають перед постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи і надані послуги використовується рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» має такі субрахунки: 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками», 633 «Розрахунки з учасниками ПФГ»

Слід не погодитися із думкою Г.В. Власюк, що дані субрахунки не показують заборгованість за кожним договором, не видно яка заборгованість поточна – термін сплати якої ще не настав, а яка вже прострочена, заборгованість змішалась з дебіторською заборгованістю [17, с. 41].

На нашу думку дана інформація повинна відображатися не на синтетичних субрахунках а на аналітичних. Аналітичний облік повинен організовуватися окремо за кожним постачальником та підрядником в розрізі кожного документа (рахунку) на сплату.

Аналітичний облік розрахунків з постачальниками ведеться в картках чи журналі обліку розрахунків. В Журналі визначається загальна сума заборгованості підприємства перед постачальниками.

Протягом звітного місяця в журналі реєструється кожний документ постачальника, який підтверджує поповнення запасів чи виконаних послуг, а також здійснюється відмітка про оплату.

Облік розрахунків з постачальниками і підрядниками ведеться в Журналі 3 «Облік розрахунків, довгострокових та поточних зобов'язань». Аналітичний облік розрахунків з постачальниками ведеться у Відомості 3.3 «Відомість аналітичного обліку розрахунків з постачальниками й підрядниками». Протягом місяця записи у Відомості здійснюються в міру визнання зобов'язань

за матеріальні цінності, нематеріальні активи, роботи і послуги та проведення розрахунків з постачальниками та підрядниками на підставі первинних облікових документів (товарно_транспортних накладних, накладних на відпуск товарно-матеріальних цінностей, актів приймання матеріалів, робіт, послуг, прибуткових та видаткових касових ордерів, виписок банку та інших) [48, с. 306].

При надходженні матеріальних цінностей від постачальника, оприбуткування останніх залежить від наявності розбіжностей між фактичними даними, та даними, зазначеними в документах постачальника, і оформлюється: прибутковою накладною чи проставленням штампю «оприбутковано» на документі постачальника (якщо розбіжності відсутні), або актом приймання (якщо є розбіжності).

У випадку розбіжностей в бухгалтерії складається наступна проводка: Дебет 374 «Розрахунки за претензіями», Кредит 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядчиками».

Після чого постачальник сплачує суми нестачі: Дебет 311 «Поточні рахунки в національній валюті», Кредит 374 «Розрахунки за претензіями».

Кредитове сальдо свідчить про суми заборгованості підприємства постачальникам та підрядчикам.

Акт приймання також оформлюється у випадку одержання невідфактурованої поставки.

Невідфактурованою вважається поставка матеріальних цінностей від постачальника до пред'явлення розрахункового документу, на підставі якого здійснюється оплата [9, с.253].

У цьому випадку матеріальні цінності оприбутковують за купівельними (або обліковими) цінами: Дебет 20 «Виробничі запаси», Кредит 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Суми ПДВ по цих матеріалах будуть обліковуватися в тому звітному періоді, в якому надійдуть розрахункові документи: Дебет 64 «Розрахунки за податками й платежами», Кредит 63 «Розрахунки з постачальниками та

підрядниками».

При надходженні розрахункового документу постачальника раніше зроблений запис вартості матеріальних цінностей за купівельними цінами сторнується і здійснюється додатковий запис на суму рахунку, що пред'явлений до оплати.

Для виконання операцій по отриманню матеріальних цінностей на підприємстві виписується довіреність довірній особі. Всі довіреності в момент видачі виписуються лише бухгалтером на конкретну особу з казанням терміна дії та найменування цінностей. На довіреності ставиться підпис експедитора, яка повинна бути завірена бухгалтером та керівником, а також печаткою. Після видачі довіреності її обліковують в журналі виданих довіреностей.

Слід погодитися із твердженням Власюк Г.В., що при здійсненні оплати за рахунками на підприємствах виникають проблеми з контролю за кредиторською заборгованістю за рахунками, бо оплата може бути повною або частковою [17, с. 41].

Залишки за раніше сплаченими рахунками губляться, що унеможливує контроль за заборгованістю.

Одним із шляхів вдосконалення ведення обліку з постачальниками та підрядниками є ведення Реєстру документів до сплати.

Зведений «Реєстр документів до сплати» дуже ефективний, бо показує реєстр рахунків за кожним постачальником і підрядником та має інформацію про те, за що платить підприємство, які строки оплати та найголовніше – показує залишок за кожним рахунком на кінець дня і має накопичувальну інформацію на кінець місяця [5, с. 26].

Цей документ дає змогу контролювати кредиторську заборгованість за конкретним рахунком від постачальника та підрядника. При розрахунках з постачальниками та підрядниками виникає податковий кредит, бувають випадки, коли постачальники не додають до документів на постачання податкової накладної. Для цього підприємства звіряються за звітний період за допомогою акта звіряння. Але, на жаль, така форма акта звіряння не дає

інформації про отримані податкові накладні.

Що ж стосується обліку розрахунків з бюджетом за податками і платежами слід зазначити, що останні займають важливе місце в системі управління будь-якого підприємства. Актуальність цього питання зростає останнім часом, адже держава в особі наглядових і контролюючих органів все більше уваги приділяє наповненню бюджетів усіх рівнів за рахунок податкових платежів. Як результат, зростає податкове навантаження на підприємства та фінансове навантаження на їх грошові потоки. У цій ситуації актуалізуються старі та постають нові завдання перед системою обліково-аналітичного забезпечення кожного підприємства, адже саме воно слугує інформаційною базою для побудови взаємовідносин із наглядовими і контролюючими державними органами.

Для обліку розрахунків із бюджетом використовується декілька рахунків, що викликано складністю податкової системи України та надмірною регламентацією процесу (процедури) стягнення податків.

Для узагальнення інформації про розрахунки за всіма видами платежів до бюджету з юридичних і фізичних осіб, а також із фінансових санкцій, які вносяться у бюджет, використовується рахунок 64 «Розрахунки за податками і платежами». У складі даного рахунку виокремлено такі субрахунки: 641 «Розрахунки за податками»; 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»; 643 «Податкові зобов'язання»; 644 «Податковий кредит».

Датою виникнення податкових зобов'язань з постачання товарів/послуг вважається дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

а) дата зарахування коштів від покупця/замовника на банківський рахунок платника податку як оплата товарів/послуг, що підлягають постачанню, а в разі постачання товарів/послуг за готівку – дата оприбуткування коштів у касі платника податку, а в разі відсутності такої – дата інкасації готівки у банківській установі, що обслуговує платника податку;

б) дата відвантаження товарів, а в разі експорту товарів – дата оформлення митної декларації, що засвідчує факт перетинання митного кордону України, оформлена відповідно до вимог митного законодавства, а для послуг – дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг платником податку [51].

У випадку, коли спочатку надходять матеріали, а потім проводиться оплата, робляться такі записи:

Д 20 «Виробничі запаси» (без податку на додану вартість);

Д 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»;

Д 28 «Товари» та інші (10, 11, 12, 15, 23, 91, 92, 93, 94);

К 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками».

На суму податку на додану вартість, яка відшкодовується з бюджету, робиться проводка:

Д 641 «Розрахунки за податками»;

К 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками».

У випадку, коли спочатку перераховується постачальнику аванс в порядку передоплати, а продукція, роботи чи послуги отримуються пізніше:

Д 371 «Розрахунки за виданими авансами» (вартість продукції з податком на додану вартість);

К 31 «Рахунки п банках».

На суму податку на додану вартість оформляється податковий кредит:

Д 641 «Розрахунки за податками»;

К 644 «Податковий кредит».

Надходження матеріальних цінностей оформляється записом:

Д 20 «Виробничі запаси»;

К 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками».

На суму податкового кредиту:

К 644 «Податковий кредит»;

К 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками».

Дебетове сальдо означає заборгованість бюджету перед платником

податку, яка повинна йому відшкодуватися, а кредитове в установлені строки погашається перерахуванням до бюджету.

Проблемними питаннями стосовно рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами» є використання його при відображенні виникнення податкових зобов'язань з податку на прибуток та податку на додану вартість.

Зобов'язання з податку на прибуток, яке визначено в системі податкових розрахунків, знаходить своє відображення у складі поточних зобов'язань, тобто у четвертому розділі пасиву балансу. Бухгалтерські проводки, що стосуються доведення суми податку на прибуток, розрахованого за даними фінансового обліку, до суми податку на прибуток за даними податкових розрахунків, є достатньо зручними й зрозумілими. Але, згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків [27] не зрозумілою є кореспонденція дебету рахунку 64 «Розрахунки за податками і платежами» з кредитом рахунків 17 «Відстрочені податкові активи» та 98 «Податок на прибуток».

Пояснення такої кореспонденції наводить М.С.Пушкар [61, с.502], який трактує це як списання відстрочених податкових активів при реструктуризації податкової заборгованості. Згідно із Податковим Кодексом України [51] податковий борг – сума грошового зобов'язання (з урахуванням штрафних санкцій за їх наявності), самостійно узгодженого платником податків або узгодженого в порядку оскарження, але не сплаченого у встановлений цим Кодексом строк, а також пеня, нарахована на суму такого грошового зобов'язання.

Щодо списання поточних зобов'язань з податку на прибуток, то на рахунок доходів списується як сума поточних зобов'язань, так і сума відстрочених податкових зобов'язань з податку на прибуток, що відображено у таблиці 2.2.

У даному випадку сума списаного за рахунок доходів податкового боргу дорівнює сумі раніше нарахованого та списаного на витрати податку на прибуток. Вищенаведені бухгалтерські проводки щодо списання поточних зобов'язань з суми податкового боргу з податку на прибуток у зв'язку з

реструктуризацією або визнанням його безнадійним є логічними та економічно обґрунтованими і відповідають вимогам чинного законодавства. В аналітичному обліку списання поточних зобов'язань з суми податкового боргу з податку на прибуток у зв'язку з його реструктуризацією або визнанням його безнадійним відображається у відомості аналітичного обліку 3.6.

Таблиця 2.2

Порядок списання поточних зобов'язань з податкового боргу з податку на прибуток у зв'язку з його реструктуризацією або визнанням його безнадійним (при наявності відстрочених податкових активів)

Зміст господарської операції	Сума, грн.	Бухгалтерська проводка	
		Дт	Кт
<i>Нарахування податку на прибуток</i>			
Нараховано податок на прибуток за даними фінансового обліку	7412	98	64
Відображена сума перевищення податку на прибуток, визначеного за податковими розрахунками, над сумою податку на прибуток, визначеного у фінансовому обліку	3844	17	64
Списано на фінансові результати податок на прибуток за даними фінансового обліку	7412	79	98
<i>Списання податкового боргу</i>			
Списано податковий борг з податку на прибуток у зв'язку з його реструктуризацією	11256	64	746

Далі розглянемо відображення поточних зобов'язань з податку на додану вартість у світлі поєднання вимог Податкового Кодексу України, Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», П(С)БО 11 «Зобов'язання» та Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (табл. 2.3).

Порядок виникнення податкових зобов'язань та податкового кредиту за першою подією зазначено у Податковому Кодексі України, а відображення податку на додану вартість на рахунках бухгалтерського обліку регулюється Інструкцією з бухгалтерського обліку податку на додану вартість [51]. Сьогодні існує два види податкових зобов'язань: один за кредитом субрахунку 641

«Розрахунки за податками і платежами», другий за субрахунком 643 «Податкові зобов'язання». Також існує два види податкового кредиту: один відображається за дебетом субрахунку 641 «Розрахунки за податками», другий – на субрахунку 644 «Податковий кредит», залежно від змісту першої події. Субрахунки 643 «Податкові зобов'язання» та 641 «Податковий кредит» використовуються з метою поєднання фінансового та податкових розрахунків, оскільки суми податку на додану вартість у формах фінансової та податкової звітності відображаються по різному.

Таблиця 2.3

Порядок списання податкового боргу з податку на прибуток у зв'язку з його реструктуризацією або визнанням його безнадійним (при наявності відстрочених податкових зобов'язань)

Зміст господарської операції	Сума, грн.	Бухгалтерська проводка	
		Дт	Кт
<i>Нарахування податку на прибуток</i>			
Нараховано податок на прибуток за даними податкових розрахунків	2514	98	64
Відображена сума перевищення податку на прибуток, визначеного у фінансовому обліку, над сумою податку на прибуток, визначеного за податковими розрахунками	1811	98	54
Списано на фінансові результати податок на прибуток за даними фінансового обліку	4325	79	98
<i>Списання податкового боргу</i>			
Списано податковий борг з податку на прибуток у зв'язку з його реструктуризацією	2514	64	746
Списано відстрочені податкові зобов'язання у зв'язку з реструктуризацією податкового боргу	1811	54	746

Слід також зазначити, що враховуючи те, що при складанні форми фінансової звітності № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан) відображається тільки поточні зобов'язання з податку на додану вартість (у числі всіх поточних зобов'язань по податках та платежах в бюджет), на думку автора, немає необхідності у застосуванні незручних бухгалтерських проводок з відображення податкового кредиту та податкових зобов'язань за першою подією, якщо це є сплата грошових коштів. А вищезазначені субрахунки (643

«Податкові зобов'язання» та 644 «Податковий кредит») використовувати після закінчення звітного періоду з метою узгодження суми поточних зобов'язань з податку на додану вартість до сплати в бюджет з даними податкових розрахунків, а саме: Реєстром отриманих та виданих податкових накладних.

Далі зосередимо свою увагу на обліку акцизного збору. Під останнім загальноприйнято розуміти вид непрямого податку, що включається в ціну товарів та стягується за індивідуальними ставками при реалізації певного переліку товарів (підакцизних товарів).

Акцизний збір, на відміну від податку на додану вартість, враховує диференційований підхід до регулювання споживання тих чи інших підакцизних товарів.

Об'єктом оподаткування акцизним збором є:

- обороти з реалізації вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції), в т.ч. з давальницької сировини шляхом їх продажу, обміну та інші товари (продукцію, роботи, послуги), безплатної передачі товарів (продукції) або з частковою їх оплатою, а також обсяги відвантажених підакцизних товарів (продукції), виготовленої з давальницької сировини;

- обороти з реалізації (передачі) товарів (продукції) для власного споживання, промислової переробки (крім оборотів із реалізації (передачі) для виробництва підакцизних товарів), а також для своїх працівників;

- митна вартість товарів (продукції), які імпортуються (ввозяться, пересилаються) на митну територію України, у тому числі в межах бартерних (товарообмінних) операцій або без оплати їх вартості чи з частковою оплатою [33, с. 344].

Облік розрахунків з бюджетом з акцизного збору відображається на субрахунку 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами», до якого можна відкрити субрахунок другого порядку 64.2.1. Облік акцизів здійснюється аналогічно обліку ПДВ.

У випадку відвантаження підакцизної продукції в обліку будуть наступні бухгалтерські проведення:

- відвантажено підакцизну продукцію:

Дт 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»;

Кт 701 «Дохід від реалізації готової продукції»;

- нараховано ПДВ:

Дт 701 «Дохід від реалізації готової продукції»;

Кт 641 «Розрахунки за податками»;

- нараховано акцизний збір:

Дт 701 «Дохід від реалізації готової продукції»;

Кт 6421 «Розрахунки за обов'язковими платежами», (акцизний збір);

Отже, на підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що сучасний стан синтетичного та аналітичного обліку поточних зобов'язань потребує удосконалення в частині відображення окремих господарських операцій за розрахунками з постачальниками та підрядниками (або інших кредиторів) у випадку прострочення строків погашення заборгованості та відображення в обліку поточних зобов'язань за розрахунками з бюджетом з податку на прибуток (списання реструктуризованого податкового боргу) та податку на додану вартість.

2.3. Методика обліку зобов'язань за розрахунками з учасниками та інших поточних зобов'язань

У сучасних умовах розвитку фінансового ринку України і становлення власної моделі корпоративного управління зростає значущість розподілу прибутку підприємства. Процес розподілу останнього має багаторівневий характер і залежить від багатьох чинників. Прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства, має бути розподілено на дві основні частини: фонд виплати-винагороди власникам підприємства у формі дивідендів на акції або у формі процентів на пайові внески; фонди розвитку підприємства в наступному періоді. Процес такого розподілу прибутку називається дивідендною політикою підприємства.

Обґрунтування пропозицій по розподілу чистого прибутку і формуванню засобів підприємства є однією із функцій фінансового менеджера. При цьому важливим завданням є ув'язка дивідендної і інвестиційної політики та забезпечення оптимальних пропорцій між реінвестуванням прибутку та його використанням.

Дивідендна політика підприємства - це сукупність стратегічних і поточних рішень щодо розподілу результатів діяльності акціонерного підприємства. В цілому дивідендну політику можна трактувати як сукупність заходів, щодо розподілу чистого прибутку на зарезервовану та споживчу частини [38].

Поняття «дивіденд» (від лат. *dividendus*, букв. «те, що треба поділити; те, що підлягає розподілу») у найзагальнішому розумінні в літературі визначається як частина чистого прибутку акціонерних товариств, яку щороку розподіляють між акціонерами у вигляді доходу на придбані акції [15, с. 231].

З точки зору С. Д. Могілевського [45, с. 110], право акціонерів на участь у розподілі прибутку є одним із видів зобов'язальних прав акціонера по відношенню до акціонерного товариства.

На думку М. В. Телюкіної [71, с. 73], право на дивіденд – це виключно корпоративне право акціонера, що виникає в рамках корпоративного правовідношення.

Останнє, на думку автора, опосередковує управління господарською організацією, що здійснюється її учасниками, поєднує у собі як майнові так і немайнові елементи і передбачає умовний характер виникнення зобов'язальних взаємозв'язків між учасниками.

Нарешті, Д. Ломакін [39, с. 73] та О. Белоусов [3, с. 21] стверджують, що право на дивіденд має подвійне значення і необхідно чітко розмежовувати корпоративне (членське) і кредиторське (зобов'язальне) право на дивіденд. Так, корпоративне право на дивіденд виникає з моменту набуття статусу акціонера, існує безстроково і представляє собою постульовану законом абстрактну можливість отримання частини прибутку від діяльності акціонерного

товариства. Зобов'язальним же право на дивіденд стає лише після прийняття рішення загальними зборами рішення щодо виплати дивідендів, і до цього юридичного факту права вимагати від товариства виплати дивідендів акціонер не має.

Право на отримання дивідендів – це майнове право учасника корпоративних відносин (право на отримання частини прибутку від діяльності господарського товариства), яке, на наш погляд, є найголовнішим у комплексі корпоративних прав; інакше втрачається сенс самого факту перебування особи у статусі учасника господарського товариства. При цьому, зробивши внесок до статутного капіталу підприємства, особа взамін набуває відповідний обсяг корпоративних прав (у т.ч. право на отримання дивідендів).

Окрім цього, слід також зауважити, що дивіденди дійсно справляють значний інформаційний ефект, особливо для потенційних інвесторів. Останні зазвичай сприймають факт зростання дивідендів як позитивний знак, і, як наслідок, ціна акцій такої корпорації може також зрости. І навпаки, зниження чи невикплата дивідендів може дати негативний сигнал, який призведе до здешевлення акцій. Саме тому керівництво корпорації має вкрай обережно підходити до таких змін дивідендних виплат або, в будь-якому випадку, давати належні пояснення своїм діям.

Зростання дивідендів досить часто сприймають як сигнал до того, що підприємство працює успішно, і навпаки, зменшення рівня дивідендів може сигналізувати про фінансові проблеми суб'єкта господарювання. Отже, дивіденди впливають на вартість підприємства і мають чітко виражений психологічний ефект, що приваблює інвесторів і партнерів до співпраці.

Кожне підприємство обирає власний суб'єктивний підхід і зазвичай намагається зберегти баланс між виплатою достатніх дивідендів (щоб підтримувати довіру акціонерів) та реінвестуванням прибутку (щоб підтримувати певні темпи розвитку підприємства).

Разом з тим, власники підприємства можуть прийняти рішення використовувати прибуток у звітному періоді не на виплату дивідендів, а

направити на збільшення статутного капіталу підприємства.

Що ж стосується відображення інформації про нараховані дивіденди на рахунках бухгалтерського обліку, то Планом рахунків передбачений субрахунок 671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами» рахунку 67 «Розрахунки з учасниками».

Окрім цього, слід також відмітити, що у складі вищезгаданого рахунку Планом рахунків передбачений субрахунок 672 «Розрахунки за іншими виплатами», на якому відображають інформацію про зобов'язання підприємства перед учасниками, які не є дивідендами. Тобто, на даному субрахунку відображається сума виплат у зв'язку з вибуттям учасника або засновників частини належного їм майна (активів підприємства); сума нарахованих учасникам за користування майном (земельними або майновими паями).

В обліку нарахування дивідендів юридичним особам буде відображено такими бухгалтерськими проведеннями (табл. 2.4).

Разом з тим, якщо власниками акцій, окрім юридичних осіб, також є і фізичні особи. У цьому випадку кореспонденція рахунків буде такою ж як й для нарахування і виплати дивідендів юридичній особі та додатково необхідно буде здійснити утримання податку з доходів з дивідендів, нарахованих фізичній особі:

Дт 671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами»;

Кт 641 «Розрахунки за податками».

Отже, підводячи підсумок сказаного вище слід констатувати, що виплата дивідендів є завершальним етапом виробничо-господарського циклу діяльності підприємства. Враховуюче це, керівництву підприємства при виборі стратегії розвитку підприємства слід враховувати ряд чинників які формують дивідендну політику підприємства.

Що ж стосується інших поточних зобов'язань, то відмітимо, що планом рахунків для їх відображення передбачений рахунок 68 «Розрахунки за іншими

операціями».

Зважаючи на це відмітимо, що за певних умов розрахункових взаємовідносин підприємство-продавець може вимагати від покупця авансу (передоплати). Таким чином, для обліку отриманих від покупців до дати відвантаження підприємством оплачених (частково оплачених) поставок, а також від замовників до дати виконання підприємством замовлення на визначений договором обсяг робіт чи послуг, тобто для обліку авансів одержаних призначено рахунок № 681 «Розрахунки за авансами одержаними».

Суми отриманих авансів і попередньої оплати враховують відокремлено від платежів, що надходять за пред'явленими розрахунковими документами. Суми авансів і попередньої оплати, отримані від іноземних покупців (замовників), ураховують окремо від авансів, отриманих від вітчизняних контрагентів. Це означає, що до рахунку № 681 за необхідності в бухгалтерському обліку потрібно відкривати рахунки третього порядку.

Розрахунки материнського підприємства з його дочірніми підприємствами за різними видами поточних зобов'язань обліковують на рахунку № 682 «Внутрішні розрахунки», за кредитом якого відображають суми зобов'язань перед дочірніми підприємствами в кореспонденції з рахунками обліку активів, які від цих підприємств надійшли.

Також слід зазначити, що аналіз літературних джерел із обліку внутрішніх розрахунків засвідчує те, що останнім як об'єкту бухгалтерського обліку не було приділено належної уваги, оскільки здебільшого ці розрахунки або не розглядаються як самостійна категорія обліку, або їх розглядають лише з погляду управлінського обліку (застосування трансфертного ціноутворення). Зокрема С.Ф. Голов «при застосуванні трансферного ціноутворення у вітчизняній практиці пропонує використовувати субрахунок 683 «Внутрішньогосподарські розрахунки» для відображення розрахунків між центрами відповідальності на основі трансфертних цін і субрахунок 795 «Результати внутрішніх операцій» – для відображення внутрішніх результатів за умов подвійного трансферного ціноутворення».

Облік внутрішніх розрахунків ведеться за схемою (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Послідовність організації обліку внутрішніх розрахунків

Зміст господарської операції	Документ	Виконавець
1. Згідно з внутрішньою рознарядкою від дочірнього підприємства отримано і оприбутковано готову продукцію	Накладна на внутрішнє переміщення	Бухгалтерія дочірнього та материнського підприємства
2. У рахунок отриманої сировини дочірньому підприємству виділено кошти на виплату зарплати працівникам підрозділу	Видатковий касовий ордер	Касир, бухгалтер материнського підприємства

Як видно, великої різноманітності господарських операцій із внутрішніх розрахунків практично і не може бути. В основі таких розрахунків, перш за все, лежить наказ про облікову політику, де передбачено умови проведення розрахунків (у грошовій чи не грошовій формі). Аналітичний облік розрахунків із дочірніми підприємствами ведеться за кожним окремим зобов'язанням.

Далі розглянемо особливості обліку за внутрішньогосподарськими розрахунками.

Так, переміщення ресурсів між філіями і головною організацією здійснюється відповідно до розробленого в організації положення про філію, наказів і розпоряджень керівника організації та керівників філій у межах їхніх повноважень. Усі внутрішні розрахунки оформляють у встановленому порядку первинними документами — накладними, актами приймання-передачі, платіжними документами тощо.

Для обліку таких розрахунків призначено субрахунок 683 «Внутрішньогосподарські розрахунки».

Аналітичний облік ведеться у спеціальній оборотній відомості за структурними одиницями, виділеними на самостійний баланс, а всередині — за окремими операціями, згрупованими за певними рубриками, наприклад: за матеріали, за тару, за паливо, розрахунки готівкою. Такий підхід дозволяє структурувати заборгованість і полегшити взаємну звірку розрахунків між головним підприємством та його одиницями.

Розрахунки за нарахованими відсотками — розрахунки за відсотками,

нараховані до сплати іншим особам за користування позиками, за надання майна в оренду та інші операції. Для обліку таких розрахунків призначено субрахунок 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками».

Використання в обліку рахунку 684 не є обов'язковим, оскільки суми нарахованих відсотків можна нараховувати на рахунках обліку основних заборгованостей. Основою для нарахування зобов'язань за відсотками є угоди (кредитні, угоди з оренди).

Наступним об'єктом дослідження є облік зобов'язань з іншими кредиторами, а саме.

- з різними організаціями за операціями некомерційного характеру (навчальними та науково-дослідними закладами);
- з наймачами квартир і особами, які проживають у гуртожитках житлово-комунального господарства підприємства, організації;
- з орендарями нежитлових приміщень житлово-комунального господарства;
- з батьками дітей за відвідування дитячих закладів;
- за іншими операціями [33, с. 253].

Кореспонденція рахунків може бути різноманітною — залежно від характеру взаємовідносин між сторонами та використовуваних форм розрахунків.

У дебеті рахунка 685 «Розрахунки за іншими операціями» відображається передача грошових та майнових активів іншим юридичним та фізичним особам, а в кредиті - отримання від них грошей, майна, робіт, послуг.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИКА АУДИТ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Мета, завдання і джерела інформації аудиту поточних зобов'язань

Аудит поточних зобов'язань відіграє важливу роль у системі, як зовнішнього, так і внутрішнього контролю.

Зважаючи на це відмітимо, що поняття аудиторської діяльності передбачає виконання як аудиту, так і аудиторських послуг у вигляді експертиз, консультацій з бухгалтерського обліку, звітності, оподаткування, аналізу господарської діяльності та інших видів економіко-правового забезпечення підприємницької діяльності [75, с. 67].

Аудит є перевіркою облікових даних і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання задля визначення їх достовірності та встановлення відповідності чинному законодавству. Щодо аудиту поточних зобов'язань, то його проводять із метою підтвердження факту наявності відповідних договірних зобов'язань. Для забезпечення відповідної інформації про поточні зобов'язання доцільним є проведення зовнішнього аудиту.

Зважаючи на це відмітимо, що згідно із Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», аудит фінансової звітності - аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб'єкта господарювання, або іншого суб'єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам [58].

Проведення аудиту поточних зобов'язань є одним з найскладніших питань аудиту, адже саме в даному розділі бухгалтерської звітності

допускається найбільше навмисних помилок, а користувачі даної інформації повинні бути впевнені в достовірності відображення поточних зобов'язань для прийняття управлінських рішень.

Вивчення спеціальної літератури з питань аудиту поточних зобов'язань показало, що існують різні визначення мети аудиту поточних зобов'язань.

Ураховуючи зміни в МСА 200, мета аудиту фінансової звітності полягає в підвищенні ступеня довіри користувачів до фінансової звітності. А оскільки аудит поточних зобов'язань є складовою аудиту фінансової звітності, то доцільно прийняти таке визначення мети аудиту поточних зобов'язань. Метою аудиту поточних зобов'язань є підвищення ступеня довіри користувачів, перевірка та підтвердження інформації щодо повноти, достовірності, законності, реальності, правильності відображення в обліку підприємства поточних зобов'язань.

Ф. Ф. Бутинець зазначає, що операції з поточними зобов'язаннями відображаються в облікових регістрах і фінансовій звітності наступним чином (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Розкриття інформації по операціях з поточними зобов'язаннями в облікових регістрах та звітності [10, с. 504]

Шифр та назва рахунку	Регістри обліку	Номер рядка у Балансі
60 «Короткострокові позики»	Журнал 2	1600
61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»	Журнал 3	1610
62 «Короткострокові векселі видані»	Журнал 3, відомість 3.4	1690
63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	Журнал 3, відомість 3.3	1615
64 «Розрахунки за податками й платежами»	Журнал 3, відомість 3.6	1620
65 «Розрахунки за страхуванням»	Журнал 5, 5А	1625
66 «Розрахунки з оплати праці»	Журнал 5, 5А	1630
67 «Розрахунки з учасниками»	Журнал 3	1690
68 «Розрахунки за іншими операціями»	Журнал 3, відомість 3.5	1690

Слід також відмітити, що останнім часом в Україні приділяється особлива увага вдосконаленню організації внутрішньогосподарського контролю поточних зобов'язань, про що свідчить велика кількість статей в періодичних виданнях. Питанням внутрішнього аудиту приділено набагато менше уваги і майже не розглядаються проблеми внутрішнього аудиту поточних зобов'язань.

Як показали дослідження, навіть на великих підприємствах майже відсутні спеціальні служби внутрішнього аудиту, що дало б змогу запропонувати комплекс заходів, направлених на створення, постійне впорядкування та удосконалення системи внутрішнього аудиту з метою забезпечення інформацією керівництва про стан розрахунків для прийняття управлінських рішень та складання звітності.

При створенні цієї служби, на нашу думку, слід враховувати: економічну ефективність від її діяльності, способи відшкодування витрат на аудит; величину підприємства і його фінансові можливості. На підприємстві доцільно було б розробити і затвердити «Положення про організацію системи внутрішнього аудиту», що дозволило б регламентувати діяльність служби внутрішнього аудиту. В посадових інструкціях внутрішніх аудиторів повинні бути чітко визначені їх функціональні обов'язки, а внутрішнім аудиторам повинні бути надані можливості доступу до будь-якої необхідної їм інформації.

3.2. Аудит поточних зобов'язань підприємств

Проведення аудиторської перевірки в Україні регламентується Міжнародними стандартами контролю якості, аудиту, огляду, надання впевненості та супутніх послуг (МСА), які формують загальний підхід до проведення аудиту, масштаб перевірки, види звітів аудитора, питання методології та основні принципи, яких повинні дотримуватися аудитори.

Одним з етапів проведення аудиторської перевірки є планування. На

цьому етапі аудитори керуються МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності», МСА 315 «Ідентифікація і оцінка ризиків суттєвих викривлень через розуміння суб'єкта господарювання та його середовища», МСА 320 «Суттєвість при плануванні та проведенні аудиту», МСА 330 «Дії аудитора у відповідь на оцінені ризики» [64].

Згідно МСА 300 на етапі планування повинні бути сформовані наступні документи: загальна стратегія аудиту та план аудиту. Варто відзначити, що в МСА 300 не передбачено в процесі планування аудиту складання програми аудиту, проте в МСА230 «Аудиторська документація» до складу аудиторської документації відносять програму аудиту.

Планування, як початковий етап проведення аудиту, на думку, Шеремета А. Д. [82], ґрунтується в розробці аудиторською організацією загального плану аудиту із визначенням очікуваного обсягу, графіків і термінів проведення аудиту, а також у розробці аудиторської програми, визначаючої обсяг, види і послідовність виконання аудиторських процедур, які необхідні для формування аудиторської організації об'єктивної і обґрунтованої думки про бухгалтерську звітність підприємства.

Кожна аудиторська програма, на думку Сахарцевої І. І. повинна мати мету і завдання, які розкривають суть аудиторської перевірки, підстави на твердженнях (якісних критеріях) подання фінансової звітності та принципах: безперервності, суттєвості, комплексності, доречності, гнучкості, ефективності, контролю. Вона вважає, що в програмах аудиту важливе місце повинні займати конкретні завдання і процедури перевірки кожного циклу господарських операцій або класифікації фінансової звітності в підтвердження безперервності діяльності та концептуальних основ подання фінансової звітності, аудит ефективності діяльності, аналіз стратегічних шляхів функціонування підприємства за напрямками: організація підприємства, фактори навколишнього середовища, стратегія підприємства, фінанси підприємства, маркетинг, виробництво, дослідження і розробки, трудові ресурси, управлінські системи та аналіз в підтвердження безперервності діяльності підприємства [67,

с. 26].

Програма аудиту є набором інструкцій для асистентів аудитора, що виконують аудиторську перевірку, а також засобом контролю за належним виконанням роботи.

У міжнародній практиці, як відмічає А.Т. Сафарова [64], існує два підходи до організації програм аудиту: по циклах або за класифікацією фінансової звітності. Прикладами організації програм аудиту по циклах господарської діяльності є: продажу або доходи, закупівлі або витрати, виробництво та переробка, інвестування та фінансування. Прикладами складання аудиторських програм за класифікацією фінансової звітності є: нематеріальні активи, товарно-матеріальні запаси, фінансові інвестиції, грошові кошти, дебіторська заборгованість, власний капітал, довгострокові зобов'язання, поточні зобов'язання і т.д.

Щодо програми аудиту поточних зобов'язань, то відмітимо, що остання повинна бути інструкцією для виконавців і засобом контролю якості аудиту. У ній вказуються завдання, які необхідно вирішити при проведенні аудиту поточних зобов'язань, відповідальні виконавці, терміни виконання завдань, перелік аудиторських процедур, які будуть використовуватися для проведення перевірки, індекси робочих документів і умови, що сприяють виконанню тієї чи іншої завдання.

Окрім цього відмітимо, що одним із способів встановлення правильності відображення поточних зобов'язань, виявлення реальності заборгованості перед персоналом підприємства з оплати праці та за іншими операціями є проведення інвентаризації.

Важливим також є встановлення правильності складання та своєчасності пред'явлення до податкової інспекції звітності по видах податків, зборів, платежів.

Щодо аудиту зобов'язань за короткостроковими кредитами, то слід зазначити, що в процесі аудиту останніх перевіряється повнота і правильність

використання кредитів, ефективність та своєчасність їх повернення.

Що ж стосується аудиту розрахунків з оплати праці, то варто зазначити, що його метою є перевірка реальності операцій по заробітній платі, що відображені в обліку; перевірка повноти відображення в обліку операції по заробітній платі; перевірка правильності нарахувань на заробітну плату та утримань з неї; перевірка своєчасності видачі заробітної плати; перевірка правильності бухгалтерського обліку заробітної плати; перевірка достовірності залишків, відображених у фінансовій звітності підприємства, стану розрахунків із заробітної плати та з державними цільовими фондами.

У свою чергу також слід зазначити, що аудитор при перевірці повинні акцентувати на ці об'єкти перевірки особливу увагу, оскільки подібні порушення караються органами праці та соціальної політики адміністративними штрафами на посадових осіб підприємства.

Під час аудиту використовуються різні методи й методичні прийоми: перерахунок, перегляд, оцінка фактичної наявності, зіставлення, оцінка. Так, для перевірки розрахунків з оплати праці застосовують методи зіставлення даних бухгалтерського обліку з первинними документами (оклади, затверджені в штатному розкладі, і фактичні нарахування, таблиць обліку робочого часу і розрахунок зарплати), перерахунки (аудитор перераховує суми, які були утримані, і порівнює з нормами чинного законодавства) тощо. Також існують певні способи перевірки документів. Наприклад, первинні документи, які є основою для нарахування і виплати заробітної плати (табелі, розрахунково-платіжні відомості) вивчаються комбіновано, тобто суцільним і вибіркоким способом (якщо аудитор перевірів деяку кількість однотипних первинних документів і не знайшов помилок, то він може вважати, що документи з цієї пачки всі без помилок) [63, с. 255].

Перевіряючи дотримання на підприємстві трудового законодавства, аудитор може встановити, як здійснюється оформлення співробітників при їх прийманні та звільненні, стан обліку робочого часу співробітників, особливості побудови системи оплати праці тощо.

Особливе значення надається встановленню фактів включення до витрат виробництва (обігу) витрат з оплати праці робітників, зайнятих в інших видах діяльності (в обслуговуючій і соціально-культурній сферах, а також визначення розміру витрат з оплати праці, відображених у складі виробничих витрат чи витрат обігу, правильності віднесення цих витрат до фонду оплати праці. Також необхідно проаналізувати правильність утримання із заробітної плати прибуткового податку, внесків до Пенсійного фонду, аліментів, а також обґрунтованість розрахунків з депонентами, шляхом перевірки платіжних відомостей, дати виникнення і суми депонентської заборгованості, кількості депонентів, звірки сум за розрахунками з депонентами [10, с. 516].

Аудитору в процесі дослідження слід зіставити суми, належні виконавцям робіт згідно з нарядами і табелями-розрахунками, з сумами, вказаними в платіжних відомостях. При виявленні розходжень у цих документах їх необхідно вилучити, і у осіб, які виступають одержувачами грошей, одержати пояснення з приводу фактично одержаних сум і обставин, за яких виплачувались грошові кошти.

Досліджується відповідність аналітичного обліку по заробітній платі синтетичному обліку за рахунком 66 «Розрахунки за виплатами працівників». При цьому порівнюється залишок, який відображається в балансі за рахунком на 1-ше число місяця, з даними розрахунково-платіжної відомості, а сума заборгованості за розрахунковою відомістю - з сумами платіжної відомості, за якою заробітна плата виплачена працівникам. На практиці мають місце випадки підроблення документів при виплатах заробітної плати робітникам. Аудитор повинен упевнитись, чи отримали насправді зазначену суму грошей особи, які вказані в платіжній відомості. Під час виплати заробітної плати за одноразову роботу за трудовою угодою необхідно з'ясувати, чи дійсно виконувалась та чи інша робота. Крім того, слід перевірити правильність підрахунку загальних сум до видачі отримувачам як по вертикалі, так і по горизонталі [63, с. 259].

Окрему увагу необхідно приділити перевірці правильності сумісництва

працівників, так як трапляються факти, коли сумісники виконують роботу за сумісництвом під час своєї основної роботи і, отже, одержують заробітну плату (оплату праці) не за відпрацьований час. Зіставляючи час роботи сумісника на підприємстві з часом його роботи в інших підприємствах, можна встановити, чи не працював він у різних підприємствах один і той же час і визначити кількість невідпрацьованих годин.

Розрахунки за іншими операціями, які обліковуються на рахунку 68 «Розрахунки за іншими операціями», перевіряються по кожному виду платежів окремо. По кожній сумі кредиторської заборгованості вивчаються причини виникнення боргу та обґрунтованість здійснених господарських операцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Асмолова Т. В., Сирцева С. В. Особливості обліку зобов'язань за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку: порівняльний аспект. *Економічні науки*. Серія : Облік і фінанси. 2015. Вип. 12(1). С. 15-22.
2. Банківські операції : підручник. – 2-ге вид., випр. і доп. ; За ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Мороза. К.: КНЕУ, 2002. 476 с.
3. Белоусов О.. Акция и права акционера. *Законодательство*, 1999, № 6. 327 с.
4. Білуха Н. А. Курс аудиту : підручник. 2-ге вид., перероб. К. : Вища школа ; КОО Тов. «Знання», 2010. 574 с.
5. Біляк М.Д. Управління кредиторською заборгованістю підприємств. *Фінанси України*. 2008. № 12. С. 24–36.
6. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. В 2 т. 3-е изд. Т.1. К. : Ника-Центр, 2007. 624 с.
7. Бондаренко Н. Некоторые проблемы защиты прав акционероминоритариев в законодательстве Республики Беларусь и пути их преодоления URL : http://miu.by/rus/kaf_ep/kaf_download/20213_103301106. (дата звернення 10.03 2019 р.)
8. Братчук Л.М. Сутність та основи організації бухгалтерського обліку. *Облік і фінанси АПК*. 2009. №4. С. 62-65.
9. Бутинець Т. А., Чижевська Л. В., Береза С. Л. Бухгалтерський облік : навч. посіб. ; за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир : ЖІТІ, 2000. 672 с.
10. Бутинець Ф. Ф. Аудит: підруч. 2-ге. вид. Житомир : ПП «Рута», 2002. 672 с.
11. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підруч. 6-те. вид. Житомир : ПП «Рута», 2006. 756 с.
12. Бутинець Ф.Ф., Горецька Л.Л. Бухгалтерський облік у

зарубіжних країнах : навчальний посібник. Житомир : ПП “Рута”, 2002. 544 с.

13. Быков А. Г. Система хозяйственных договоров. *Вестник МГУ*. 1974. С.12-19.

14. Валуев Б.І. Теорія бухгалтерського обліку: навчальний посібник. Одеса : ОДЕУ, “Прин Майтер”, 2001. 256 с.

15. Велш Глен А., Шорт Деніел Г. Основи фінансового обліку К. : Основи, 1999. 943 с.

16. Вигівська І. М., Грабчук І. Л., Зеленіна О. О. Облікове відображення облігаційних позик підприємства в умовах фінансової кризи. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Серія : Економічні науки. 2015. № 1. С. 17-24.

17. Власюк Г.В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво. 2009. № 5. С. 40-44.

18. Галушка Н. Методичні засади обліку вексельних операцій. *Галицький економічний вісник*. 2015. № 2. С. 151-159.

19. Галушка Н., Стецюк Н. Європейський досвід та вітчизняна практика обліку вексельних операцій. *Журнал європейської економіки*. 2015. Т. 14, № 3. С. 298-311.

20. Гарасим П. М., Лобода Н. О., Гарасим М. П. Структурна динаміка зобов'язань підприємства як класична обліково-аналітична парадигма. *Економічні науки*. Серія : Облік і фінанси. 2014. Вип. 11(2). С. 102-110.

21. Гонтар Н.С. Організація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками на сільськогосподарських підприємствах URL : http://www.lef.lviv.ua/files/archive/2013/06_2_2013.pdf#page=107 (дата звернення 12.04.2019 р.)

22. Горай О. С. Бухгалтерський облік зобов'язань та активів, що

втрачено або пошкоджено в результаті бойових дій та окупації державних територій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 2. С. 69-77.

23. Губіна І. “Життя в борг”: стислий курс виживання (про операції запозичення у вітчизняному законодавстві). *Бухгалтерія: збірник систематизованого законодавства*. 2005. №8. С. 134-144.

24. Давидов Г.М. Аудит : навч. посіб. 2-е вид., перероб, і доп. К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. 363 с.

25. Дмитренко М.Г., Потлатюк В.С. Кредитування і контроль : навчально-методичний посібник. Кондор, 2005. 296 с.

26. Іванова Н. А. Організація і методика аудиту : навч. посібн. К. : Центр учбової літератури, 2008. 216 с.

27. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань від 02.09.2014. № 879. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/z1365-14> (дата звернення 10.07.2019 р.)

28. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. № 291. URL : www.zakon.rada.gov.ua. (дата звернення 05.01.2019р.)

29. Кириллов О. О. Методика бухгалтерського обліку і фінансової звітності зобов'язань підприємства. *Молодий вчений*. 2019. № 1(2). С. 465-468

30. Кім Г., Сопко В.В., Кім С.Г. Бухгалтерський облік: первинні документи та порядок їх заповнення : навч. посібник. Київ : Центр навч. літ-ри, 2006. 480 с.

31. Коблянська О. І. Вексельні операції: бухгалтерський облік та оподаткування. *Вісник Університету банківської справи*. 2016. № 1-2. С. 89-96

32. Комаха О. Эффективное управление кредиторской

задолженностью. *Финансовый директор*. – 2001. – №4.

33. Крупка М.І. Фінансовий механізм реформування державної власності. *Фінанси України*. 2009. №3. С. 70-80.

34.Крупка Я.Д., Задорожний З.В., Гудзь Н.В. Фінансовий облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ 2017. 451 с.

35.Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку. К. : КНЕУ, 2001. 334 с.

36. Кузьмін В., Кукушина А. Вплив класифікації зобов'язань підприємства на їх аналітичну оцінку. *Бухгалтерский учет*. 2008. № 10. С. 23-26.

37. Лаптев В. В. Хозяйственное право. М. : Юрид. лит., 1983. 149 с.

38. Лишиленко О.В. Бухгалтерський фінансовий облік. навч. посібник. Київ: Вид-во «Центр учбової літератури», 2003. 524 с.

39. Літовська І. М., Бринь Ю.М. Дивідендна політика, її суть та становище в Україні URL : <http://intkonf.org/litovska-i-m-brin-yu-m-dividendna-politika-yiyi-sut-ta-stanovische-v-ukrayini/> (дата звернення 13.05.2019 р.)

40. Ломакин Д. В. Акционерные правоотношения. Москва, 1997. 589 с.

41. Малюга Н.М. Шляхи удосконалення оцінки в бухгалтерському обліку: теорія практика, перспективи. Житомир: ЖІТІ, 1998. 384 с.

42. Меліхова Т.О. Документування обліку розрахунків з постачальниками з метою зміцнення інформаційної безпеки підприємства. *Держава та регіони*. 2011. №6. С. 166-169.

43.Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затв. наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 № 14 URL : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=75462&cat (дата

звернення 19.05.2019 р.)

44. Миронова Ю. Ю., Бацман Ю. М., Яценко В. В Підходи щодо сутності, класифікації та оцінки поточних зобов'язань у системі бухгалтерського обліку підприємства. *Вісник Одеського національного університету*. Серія : Економіка. 2016. Т. 21, Вип. 5. С. 201-205.

45. Міжнародні стандарти фінансової звітності URL : www.minfin.gov.ua. (дата звернення 08.08.2019 р.)

46. Могилевский С. Д. Правовые основы деятельности акционерных обществ. Москва, 2004. 206 с.

47. Мултанівська Т. В., Воїнова Т. С., Вороніна О. О. Аудит : навч. посібн. Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. 366 с.

48. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затв. наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013 № 73. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 14.07.2019 р.)

49. Нашкерська Г.В. Фінансовий облік : навчальний посібник. К. : Кондор, 2005 р. 503 с.

50. Організація і методика проведення аудиту : навч. посібн. ; за ред.. В. В. Собко. К. : ВД «Професіонал», 2004. 624 с.

51. Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії і практики: навчальний посібник. К. : Знання, 2000. 245 с.

52. Податковий Кодекс України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/> (дата звернення 02.02.2019 р.)

53. Подоля Г. В. Облік поточних зобов'язань підприємства: сучасний стан та напрямки удосконалення. *Молодий вчений*. 2014. № 5(1). С. 175-177.

54. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. (дата звернення 05.08.2019 р.)

55. Положення(стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 15.08.2019 р.)

56. Пономаренко О. Г. Дискусійні аспекти обліку зобов'язань за кредитами банків. *Економіка та держава*. 2019. № 7. С. 50-54.

57. Про акціонерні товариства : закон України від 17 вересня 2008 року № 514-VI. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. (дата звернення 01.02.2019 р.)

58. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : закон України від 21.12.2017 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>

59. Про банки і банківську діяльність : закон України № 2121-III від 07.12.2000 р. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. (дата звернення 14.09.2019 р.)

60. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні (зі змінами і доповненнями) : закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. (дата звернення 03.02.2019 р.)

61. Пушкар М.С. Фінансовий облік : підруч. Тернопіль : Карт-бланш, 2002. 628 с.

62. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. К. : Знання, 2007. 672 с.

63. Савченко В.Я. Аудит : посібник. К. : КНЕУ, 2002. 322 с.

64. Сафарова А.Т. Необходимость составления программы аудита текущих обязательств URL : <http://www.science-conf.ru/files/arhiv/society5.pdf>. (дата звернення 11.03.2019 р.)

65. Сафарова А.Т. Облік і аудит поточних зобов'язань у хлібопекарних підприємствах : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.09. Т., 2014. 20 с.

66. Сафарова А.Т. Проблеми оцінки поточних зобов'язань у бухгалтерському обліку. *Вісник національного університету «Львівська політехніка*. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2009. № 647. С. 515-521.

67. Сахарцева И. И. Теоретические аспекты формирования программ аудита : монография. Киев : Кондор, 2008. 374 с.

68. Соколов Я.В. Основы теории бухгалтерского учета. М. : Финансы и статистика, 2000. 495 с.

69. Сопко В.В. бухгалтерський облік капіталу підприємства (власності, пасивів) : навч. посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 312 с.

70. Сурнина Е.С. Особенности функционирования дебиторской и кредиторской задолженности в современных условиях. *Экономические науки* : сб. науч. работ Крымского государственного аграрного университета. Симферополь : КГАУ, 2008. Вып. 67. С. 157–160.

71. Телюкина М. В. Комментарий к Федеральному Закону «Об акционерных обществах». Москва, 2005. 650 с.

72. Управління фінансами акціонерних товариств : навчальний посібник / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України” ; [С. В. Леонов, Н. Г. Пігуль, І. М. Боярко та ін.]. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2013. 305 с.

73. Усатенко О. В. Організація бухгалтерського обліку і аналізу зобов'язань в компаніях з управління активами. *Облік і фінанси*. 2016. № 3. С. 43-49.

74. Усач Б.Ф. Аудит : навч. посіб. 4 вид., випр. і доп. К. : Знання, 2007. 232 с.

75. Усач Б.Ф. Організація і методика аудиту. К. : Знання, 2006. 295 с

76. Финансовый учет : учебник. / Под. ред. проф. В.Г. Гетьмана.

М.: Финансы и статистика, 2002. 640 с.

77. Фінансовий облік: підручник: у 2 ч. Ч.2 / за заг. ред. М.І. Бондар та Л.Г. Ловінська. К.:КНЕУ. 2012. 590 с.

78. Фоміна Т.В. Основні етапи проведення аудиту податків, зборів, обов'язкових платежів. *Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету*. Економічні науки. Кіровоград, 2010. № 18, Ч. 2. С. 163-169.

79. Хома С. В., Богославець О. Ю. Особливості обліку зобов'язань за випущеними облігаціями відповідно до національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. *Молодий вчений*. 2014. № 5(2). С. 28-32.

80. Чернелевський Л.М., Береида Н. І. Аудит : навч. посіб. К. : Міленіум, 2002. 466 с.

81. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку : навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2008. 535 с.

82. Шеремет А.Д. Аудит : ученик. 3-е изд., доп. и перераб. М. : ИНФРА-М, 2002. – 360 с.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ОБЛІКУ
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ**

Зінкевич Ірина Василівна

**ОБЛІК І АУДИТ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ
ПІДПРИЄМСТВ**

**Частина II
ДОДАТКИ**

ТЕРНОПІЛЬ – 2019